

הוא, בכל מקום את מוצא פשטאנו ישראל, ושבו למולו, פשט ידו וקבלם, ומחל להם מיד, הדא הוא דכתיב, (מיכה ז יח) מי אל פמוך נושא עון ועובר על פשע.

פרשתא ח והאדם ידע את חנה אשתו. אמר רבי יהושע בן לוי, יש לנו להרהר בהאי פרשתא, וכל שפן בהאי פסוקא, דאמרה חנה, קניתי איש את ה'.

אמר רבי יצחק, אנא ידענא ליה כפשיטותיה. דהא תנן, אמר רב יהודה אמר רב, האי מאן דאתיליד ליה בר, כד שרי למלא, חובה עליה לאלפא ליה פסוקי דאורייתא, (דף כה ע"א) דאינון דחילו מן קדם ה', דכד ירבי ידבר לון לאינון פתובין, לדחלא מן מאריה.

רבי עקיבא, הוה יתיב קמיה דר' אליעזר, אמר ליה מאי האי פרשתא דפסוקא דא, דאמר ותלד את קיין, ותאמר קניתי איש את ה'. אמר ליה, עקיבא, אימא לך, יומא דר' ברוקא ושאר חברייה גלו ההוא חובה דעביד אדם, לא הוה אצטריף לאינון דלא ידעי עמיקתא ומסתרתא. וההוא יומא דאתגלי, אשתמע פלא מהאי פסוקא.

אדם נצטוה על השם, וחקא בשם. נצטוה על השם, הוא השם המיוחד, דכתיב ועץ החיים וגו'. וחקא בשם, זהו שם המשותף, דכתיב ועץ הדעת טוב ורע.

וחנה היתה תחלה בעבירה על זה. דכתיב ותקח מפריו. ולאחר שחטאו, וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, והיא ביותר, מפני שהיא לעבירה, לעבור על שמו הגדול. פיון שנולד לה בן, הרגישה בדבר, ואמרה קניתי איש את

ברוך הוא. בכל מקום אתה מוצא, פשטאנו ישראל ושבו למולו, פשט ידו וקבלם, ומחל להם מיד. זהו שפתיב (מיכה ז) מי אל פמוך נושא עון ועובר על פשע. פרשה ח. (בראשית ד) והאדם ידע את חנה אשתו. אמר רבי יהושע בן לוי, יש לנו להרהר בפרשה הזו, וכל שפן בפסוק הזה, שאמרה חנה (שם) קניתי איש את ה'.

אמר רבי יצחק, אני ידעתי אותו כפשיטותו, שהרי שנינו, אמר רב יהודה אמר רב, זה מי שנולד לו בן, כשמתחיל לדבר, חובה עליו ללמדו פסוקי תורה, שהם יראה מלפני ה', שכשיגדל, יזכר את אותם הפתובים ליראה מרבנו. רבי עקיבא הוה יושב לפני רבי אליעזר. אמר לו, מה הפרשה הזו והפסוק הזה שאמר ותלד את קיין, ותאמר קניתי איש את ה'? אמר לו, עקיבא, אמר לך. היום שרבי ברוקא ושאר החברים גלו את אותו החטא שעשה אדם, לא היה צריך לאותם שלא יודעים צמקות ונסתרות, והיום ההוא שהתגלה, נשמע הכל מן הפסוק הזה.

אדם נצטוה על השם וחקא בשם. נצטוה על השם, הוא השם המיוחד, שפתיב (שם א) ועץ החיים וגו'. וחקא בשם, זהו שם המשותף, שפתיב ועץ הדעת טוב ורע.

וחנה היתה תחלה בעבירה על זה, שפתיב (שם א) ותקח מפריו. ולאחר שחטאו וידעו עונם על מה שעברו, התמרמרו על מה שחטאו, והיא ביותר, מפני שהיא היתה תחלה לעבירה לעבור על שמו הגדול. פיון שנולד לה בן, הרגישה בדבר, ואמרה קניתי

ה' שְׁהוּא הַשֵּׁם הַמְיֻחָד, וְעַל פֶּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְשׁוּתָף.

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הָאִי טַעְמָא, חוּזְרַ עַל מַה דְּאָמַר רַבִּי אַבְהוּ, (שמות כב יט) זֹבַח לְאֱלֹהִים יִתְרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲזָרָה לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ עוֹן שְׁעֵבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ, לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זֹלְתוֹ. אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְשִׁפִּיר קָאָמַר ר' עֲקִיבָא, דְּאִתְחַזְר עֲנִינָא עַל מַה דְּאָמַר רַבִּי אַבְהוּ. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה (ש"א א יא) וְנִתְתִּיּוּ לֵה' כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה, (שמות לד יד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימְתִי יִטְיִילוּן חֲבַרְיָא בְּרַזִּין עֵילְאִין דְּמִלְכָא. אָמַר רַבִּי אֶלְפִסְנָדְרָאִי, תְּנִינָן, מוֹסְרִין סִתְרֵי תוֹרָה לְחַבְרִים הֲרֵאוּיִים לְכֶךָ, כְּגוֹן אֲנִן וְחֲבַרְיָא כְּגוֹנוֹן.

וְתוֹסַף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל, אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה שְּׁמִיעַ לָךְ בְּהָאִי. אָמַר לִיהַ עַל כֶּךָ אֲנָא יְתִיב קַמָּךְ. אָמַר לִיהַ, אִסְתִּים פּוּמָךְ, וּפְתַח עֵינְךָ וְאוּדְנָךְ, וְאַצִּית.

דְּרַמָּז הוּא דְקָא רַמָּז, עַל הַהוּא שְׁמָא זְעִירָא, דְּאִתְאַצֵּל מִשְׁמָא קַדִּישָׁא, דְּאֲנָא וְאִתְּ יַדְעָנָא. וּבְהָאִי שְׁמָא חֲבִיִּין סְגִיאִין בְּנֵי נִשְׂאָ, וְהוּא רַמָּז מְהִימְנוּתָא, לְמֵאן דְּאִסְתַּפֵּל בְּחֻכְמָתָא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, רַמָּז דְּאִתְקַטֵּל הֶבֶל, אוֹרִי עַל מְהִימְנוּתָא דְשְׁמָא יְקִירָא עֵילְאָה דְּמִלְכָא, דְּכַתִּיב (ישעיה

אִישׁ אֶת ה', שְׁהוּא הַשֵּׁם הַמְיֻחָד, וְעַל פֶּן לֹא אָמְרָה הַשֵּׁם הַמְשׁוּתָף. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, הַטַּעַם הַזֶּה חוּזְרַ עַל מַה שְּׁאָמַר רַבִּי אַבְהוּ, (שמות כב) זֹבַח לְאֱלֹהִים יִתְרָם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, חֲזָרָה חֲזָרָה לְהוֹדוֹת עַל אוֹתוֹ הַעוֹן שְׁעֵבְרָה, וְאָמְרָה, לֹא יִהְיֶה זֶה כְּמוֹנוֹ לְתַת כְּבוֹד לְאַחַר זֹלְתוֹ, אָבֵל זֶה יִהְיֶה אֶת הַשֵּׁם מִמֶּשׁ, וְלֹא לְאַחַר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְיִפְה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שְׁחֲזַר הַעֲנִין עַל מַה שְּׁאָמַר רַבִּי אַבְהוּ. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה אֶת ה', וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְכֵן חֲזָרָה אָמְרָה וְנִתְתִּיּוּ לֵה' כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְלֹא לְשֵׁם אַחַר. וְעַל זֶה אָמְרָה תוֹרָה (שם לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחַר, כִּי ה' קִנָּא שְׁמוֹ, אֵל קִנָּא הוּא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, עַד אֵימְתִי יִטְיִילוּן הַחֲבַרִים בְּסוּדוֹת הַעֲלִיּוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ? אָמַר רַבִּי אֶלְפִסְנָדְרָאִי, שְׁנִינָן, מוֹסְרִים סִתְרֵי תוֹרָה לְחַבְרִים הֲרֵאוּיִים לְכֶךָ, כְּמוֹ שְׁאֲנַחְנוּ וְהַחֲבַרִים שְׁכְּמוֹנוֹ.

וְתוֹסַף לְלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הֶבֶל (בראשית ה ב), אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְרַבִּי עֲקִיבָא, מַה נִּשְׁמַע לָךְ בְּזֶה? אָמַר לוֹ, עַל כֶּךָ אֲנִי יוֹשֵׁב לְפָנֶיךָ. אָמַר לוֹ, סֵתֵם פִּיךָ, וּפְתַח עֵינֶיךָ וְאַזְנֶיךָ, וְהִקְשִׁב.

שְׂרָמָז הוּא רֹמָז עַל אוֹתוֹ שֵׁם זְעִיר שְׁנֵאֲצֵל מִן הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, שְׁאֲנִי וְאִתְּהָ יוֹדְעִים. בְּשֵׁם הַזֶּה חוֹטְאִים בְּנֵי אָדָם רַבִּים, וְהוּא רַמָּז הָאֲמוּנָה לְמִי שְׁמַתְבוֹנֵן בְּחֻכְמָה.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, עֲקִיבָא, הַרְמָז שְׁנַהֲרַג הֶבֶל מוֹרָה עַל הָאֲמוּנָה שֶׁל הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד הַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ, שְׁכַתּוּב (ישעיה ב) וְנִשְׁגַּב

דְּכַתִּיב (ישעיה

ב (יא) וּנְשָׁגַב ה' לְבָדוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, וְוִי לְעֵלְמָא בַּד תִּיפּוּק מִנִּיהּ, כְּעַן אֲנָא מְסַתְפַּל בְּחֻכְמָתָא סְגִיָּאָה. אָמַר לִיהּ, הָא אֲמַרִּית לָךְ אֲסִתִּים פּוּמָךְ, דְּהָא חֲזִינָא דְדִי לִי וְלָךְ בְּעֵלְמָא. אָמַר ר' יְהוּדָה, נִתְחַזַּר קִינן לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה, וְהִבֵּל רוּעָה צֹאן, זֶה הִבִּיא קָרְבָן, וְזֶה הִבִּיא קָרְבָן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִינן בָּא בְּגִסּוֹת הָרוּחַ, וְהִבֵּל בְּנִמְיֻכוֹת הָרוּחַ, דְּכִתִּיב (תְּהִלִּים נא יט) זְבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁבְרָה. מַה כְּתִיב וַיִּשַׁע ה' אֶל הַבַּיִת וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִינן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָנָיו, עַל שְׂלֹא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

ה' לְבָדוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אוֹי לְעוֹלָם כְּשֶׁתִּצָּא מִמֶּנּוּ, כְּעַת אֲנִי מְסַתְפַּל בְּחֻכְמָה רַבָּה. אָמַר לוֹ, הֲרִי אֲמַרְתִּי לָךְ סֵתָם פִּיךְ, שְׁהֲרִי רְאִיתִי שְׂדֵי לִי וְלָךְ בְּעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, חֲזוּר קִינן לְהִיּוֹת עוֹבֵד אֲדָמָה וְהִבֵּל רוּעָה צֹאן. זֶה הִבִּיא קָרְבָן, וְזֶה הִבִּיא קָרְבָן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, קִינן בָּא בְּגִסּוֹת הָרוּחַ, וְהִבֵּל בְּנִמְיֻכוֹת הָרוּחַ, שְׂכַתוֹב זְבַחִי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁבְרָה. מַה כְּתוּב? (בְּרַאשִׁית ד) וַיִּשַׁע ה' אֶל הַבַּיִת וְאֶל מִנְחָתוֹ וְאֶל קִינן וְאֶל מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָמָּה נִפְלוּ פָנָיו? עַל שְׂלֹא נִתְקַבְּלָה מִנְחָתוֹ.

וְחֵאנָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדִינן כָּל הַנְּשָׁמוֹת, עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ, הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוֹמַר אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

וְחֵאנָא, אוֹתוֹ הַיּוֹם רֵאשׁ הַשָּׁנָה הָיָה, יוֹם שְׂדִינן כָּל הַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרִים לְפָנָיו. אָמַר לוֹ, לָמָּה חָרָה לָךְ? הֲלֹא אִם תִּיטִיב שְׂאֵת. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּלוֹמַר, אִם תִּיטִיב, יִהְיֶה לָךְ שְׂאֵת.

לְפִתּוּחַ חֲטָאֵת רוּבִץ, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גִן עֵדֶן, שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ, חֲטָאֵת רוּבִץ. הַחֲטָאֵת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתוֹ, כְּלוֹמַר אִם תִּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, וְהַחֲטָאֵת הַהוּא יִכְסוּף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אִתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ, שְׂלֹא יוּכַל לְקַטְרַג עִמָּךְ.

לְפִתּוּחַ חֲטָאֵת רוּבִץ (בְּרַאשִׁית ד, ז) - כְּלוֹמַר, לְאוֹתָם פִּתְחֵי גִן עֵדֶן שֶׁהַנְּשָׁמוֹת עוֹבְרוֹת בּוֹ - חֲטָאֵת רוּבִץ. הַחֲטָאֵת שֶׁתַּעֲשֶׂה יִהְיֶה מְזוּמָן שָׁם, וְשָׁם תִּקְבַּל עוֹנֶשְׁךָ. וְאֵלֶיךָ תִּשׁוּקְתוֹ - כְּלוֹמַר, אִם תִּיטִיב מַעֲשֶׂיךָ, וְהַחֲטָאֵת הַהוּא יִכְסוּף לָךְ שֶׁתַּעֲשֶׂה עֲבִירוֹת. אִתָּה תִּמְשַׁל בּוֹ - שְׂלֹא יוּכַל לְקַטְרַג עִמָּךְ.

חֵאנָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנָא חֲמִינָא לְרַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁשָּׂאֵל לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּבַר זֶה. אָמַר לִיהּ, עֲקִיבָא, סַק עֵינְךָ לְעֵילָא, וְאִתָּה תִּיב גַּבְאִי, דְּהָא מְפָרֵשׁ כּוּלָא בְּמָה דְאֲמַרְנָא. זְקַף עֵינּוּי, לְבַתַּר אַרְכִּינן רִישִׁיהּ, אָמַר, הָא עֲבַדְנָא כְּעוֹבְדָא דְחִיּוּנָא, וְלֹא יִדְעָנָא. קָרִיב גַּבּוּי ר' אֱלִיעֶזֶר, וְלַחִישׁ לִיהּ, אִתָּה ר' עֲקִיבָא, וּנְשִׁיק יְדוּי, וּבְכָה, וְאָמַר, כּוּלָא הוּא פְּמָה דְאֲמַרְתָּ בְּקַדְמִיתָא. זְקַפָּאן זְקִיפָן, תַּתְּאָן תַּתְּאִין, דְּלֹא

חֵאנָא, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲנִי רְאִיתִי אֶת רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁשָּׂאֵל אֶת רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַדָּבָר הַזֶּה. אָמַר לוֹ, עֲקִיבָא, הֲרָם עֵינְךָ לְמַעְלָה, וְאִתָּה שֵׁב אֲצִלִּי, שְׁהֲרִי הַכֹּל מְפָרֵשׁ בְּמָה שֶׁאֲמַרְתִּי. הָרִים עֵינּוּי, אַחַר כֵּן הִרְפִּין רֵאשׁוֹ. אָמַר, הֲרִי עֲשִׂיתִי כְּמַעֲשֶׂה הַנְּחֹשׁ וְלֹא יִדְעָתִי. קָרַב אֵלָיו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְלַחֵשׁ לוֹ. בָּא רַבִּי עֲקִיבָא, וּנְשַׁק יָדוֹ וּבָכָה, וְאָמַר, הַכֹּל הוּא כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְתָּ בְּרֵאשׁוֹנָה - מְגַבִּיהִים אֶת

יכיל קודשא בריהו הוא בהדי שותפין. (דף כה ע"א)

אמר ר' שמעון, חנה אמרה, שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד. והוא קלקל מעשיו, ולא רצה לעמוד בדרך הישר, הלא הוא דכתיב, ויצא קין מלפני ה', ויצא מאותו הכלל שאמרה אמו.

ובשבי"ב פה מה פתיב. וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו, וקבל עליו עונשו. דתנינן, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן מוחלין לו מיד על כל עונותיו. הלא הוא דכתיב, (משלי כה יג) ומודה ועוזב ירחם.

ר' חייא אמר מהכא, והתודה על חטאתו אשר חטא, ונאמר ונסלח לו. ר' ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי. דכתיב, וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

תנו רבנן, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. ומי אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים. שאני מנשה, דהוא בגרמיה ידע דהבל הוא, ולא שוי ליה עיקר בלביה, דברי ר' יהודה. ר' שמעון אומר, אין לך דבר שבעולם שעומד בפני התשובה כלל. אמר רבי יצחק, מאי דכתיב, ואחות תובל קין נעמה. אלא אמר רבי יצחק, צדקת היתה, ונעימה במעשיה. ר' אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה, על (דף כה ע"ב) שהיתה חכמה במלאכת הפרזל, כמו אחיה תובל קין. משמע דכתיב, הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות תובל קין נעמה, הוא הוציא

הגבוהים, ומורידים את התתונים, שאין הקדוש ברוך הוא יכול עם שותפים.

אמר רבי שמעון, חנה אמרה שקנתה איש את ה', שהוא ה' המיוחד, והוא קלקל מעשיו ולא רצה לעמוד בדרך הישר. זהו שכתוב (שם) ויצא קין מלפני ה', ויצא מאותו הכלל שאמרה אמו. ובשבי"ב פה מה פתיב? וישב בארץ נוד, שהיה נד בארץ. והוא כמו כן עשה תשובה, כשהודה על חטאתו וקבל עליו עונשו. ששנינו, כל המתודה חטאתו ומתבייש מהן, מוחלין לו מיד על כל עונותיו, זהו שכתוב (משלי כה) ומודה ועוזב ירחם.

רבי חייא אמר מכאן, (ויקרא ה) והתודה אשר חטא, ונאמר (שם) ונסלח לו. רבי ייסא אמר, אין דבר בעולם עומד בפני התשובה. קין נגזר עליו נע ונד תהיה בארץ, וכשעשה תשובה, פקע החצי, שכתוב (בראשית ד) וישב בארץ נוד, אבל נע לא נאמר.

שנו רבתינו, על הכל הקדוש ברוך הוא מוחל, ואינו מוחל על כבוד שמו. והאם אינו מוחל, והרי מנשה מלך יהודה המיר כבודו של מקום בהבלים? שונה מנשה, שהוא בעצמו ידע שהבל הוא, ולא שם אותו עקר בלבו - דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר, אין לך דבר בעולם שעומד בפני התשובה כלל.

אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב (שם) ואחות תובל קין נעמה? אלא, אמר רבי יצחק, צדקת היתה ונעימה במעשיה. רבי אבהו אמר, פשוטו של מקרא מורה על שהיתה חכמה במלאכת הפרזל כמו אחיה תובל קין, ממשמע שכתוב הוא היה אבי כל חרש נחשת וברזל, ואחות